

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1949:23
JUSTITIEDEPARTEMENTET

LAGBEREDNINGENS UTLÅTANDE
ANGÅENDE
LAGSTIFTNING OM GRÄNS MOT
ALLMÄNT VATTENOMRÅDE

S T O C K H O L M

1 9 4 9

Statens offentliga utredningar 1949

Kronologisk förteckning

1. Norrlandskommitténs principbetänkande. Första delen. Norrändska utvecklingslinjer. Idun. 303 s. Jo.
2. Norrlandskommitténs principbetänkande. Andra delen. Särskilda utredningar. Idun. 194 s. Jo.
3. Norrlandskommitténs principbetänkande. Tredje delen. Utlåtanden och förslag i vissa frågor. Idun. 163 s. Jo.
4. Utredning med förslag om lösdriverlagens upphävande m. n. Marcus. 213 s., bil. 1 73 s., bil. 2 106 s. I.
5. Principer och metoder för kostnadsberäkningar vid statens järnvägar. Beckman. 122 s. K.
6. Kriminalvård i frihet. Fångvårdsstyrelsens utredning angående kyddsarbetets organisation m. m. Marcus. 140 s. Ju.
7. Betänkande med förslag till indexreglering av folkpensionerna. Beckman. 80 s. S.
8. Betänkande angående förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. Norstedt. 105 s. Ju.
9. 1944 års allmänna skattekommitté. 3. Betänkande angående beskattning av realisationsvinster, m. m. samt ackumulerade inkomster. Marcus. 168 s. Fi.
10. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 17. Redogörelse för letaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Värmlands län. Beckman. 45 s. K.
11. Betänkande om sinnesslövarden. Katalog och Tidskriftstryck. 248 s., 1 karta. I.
12. Utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader. Idun. 94 s. S.
13. 1945 års bankkommitté. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank. Beckman. 83 s. Fi.
14. Bilagor till 1942 års järnvägs-kostnadsutrednings betänkande. Produktions- och kostnadsstrukturen vid statens järnvägar. Promemorior. Av A. Sjöberg. Beckman. 269 s. K.
15. P. M. med synpunkter på det svenska långtidsprogrammet. I anslutning till OEEC:s interimrapport. Beckman. 23 s. H.
16. Promemoria över preliminär utredning rörande befälsrekryteringen inom försvaret. Beckman. 75 s. Fö.
17. Betänkande med förslag till lag om registrerade föreningar m. m. Idun. 277 s. Ju.
18. Kvalitetsforskning och konsumentupplysning. Kihlström. 265 s., 16 pl. H.
19. 1945 års skogshärbärgesutrednings betänkande. 2. Utredning med förslag till lagstiftning rörande tillfälliga bostäder vid skogs- och flottnings- m. fl. arbeten. Idun. 190 s., 26 pl. S.
20. Dissenterlagskommittén. Betänkande med förslag till religionsfrihetslag m. m. Marcus. XLVIII, 390 s. Ju.
21. Svensk hamnbyggnadspolitik. Marcus. 318 s. K.
22. Betänkande rörande gallring av handlingar hos vissa av försvarets myndigheter. Hæggström. 232 s. Fö.
23. Lagberedningens utlåtande angående lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde. Norstedt. 28 s. Ju.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet. Jo. = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1949: 23
JUSTITIEDEPARTEMENTET

LAGBEREDNINGENS UTLÅTANDE

ANGÅENDE

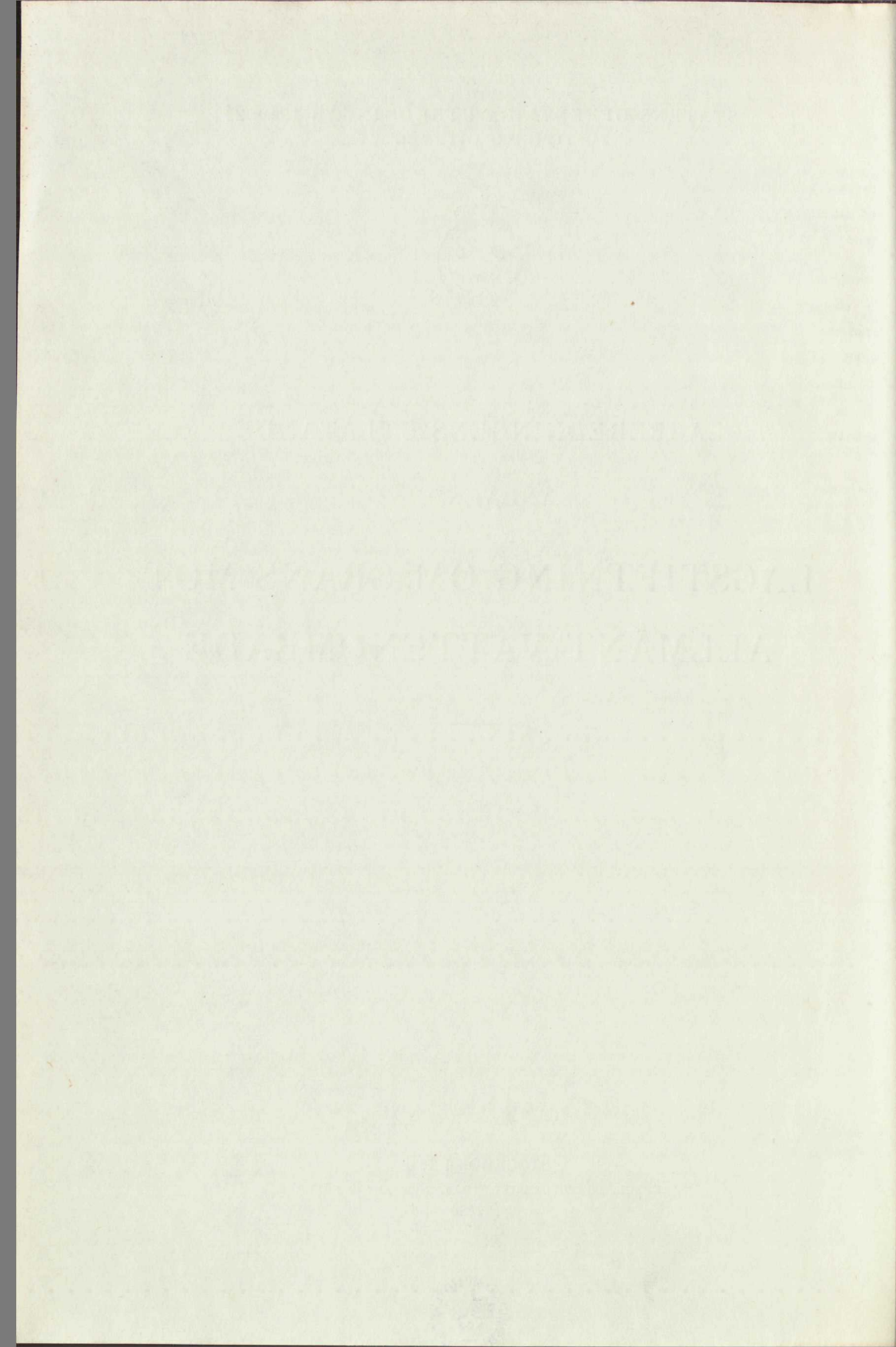
LAGSTIFTNING OM GRÄNS MOT
ALLMÄNT VATTENOMRÅDE

STOCKHOLM 1949

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

492020

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

I lagberedningens den 12 juni 1947 avlämnade betänkande med förslag till jordabalk I ha upptagits bestämmelser om fastigheternas utsträckning i havet samt i Väneren, Vättern, Hjälmaran och Storsjön i Jämtland. Sedermera har fiskerättskommittén den 31 juli 1947 avgivit betänkande med förslag till fiskelag jämte därmed sammanhängande författningar.² Förslaget till fiskelag innehåller bland annat bestämmelser om gränsdragningen mellan fritt och enskilt fiskevatten. Beredningens och fiskerättskommitténs förslag hade i nämnda delar utarbetats i samråd och innefattade en reglering som i huvudsak var överensstämmande.

Fiskerättskommittén har i sitt betänkande tillika föreslagit, att i avbidan på jordabalksförslagets slutliga prövning därur utbrytas bestämmelserna om fastighets gräns mot allmänt vattenområde i havet och i de stora sjöarna och att dessa bestämmelser såsom ett provisorium framläggas i en särskild lag samtidigt med de av kommittén föreslagna nya reglerna om gränsen mellan enskilt och fritt fiskevatten. Betänkandet innehåller ock förslag till sådan lag, benämnd lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Sedan yttranden inhämtats över fiskerättskommitténs betänkande, har Kungl. Maj:t den 25 februari 1949 beslutat inhämta lagrådets utlåtande över förslag till lag om rätt till fiske med flera lagar, vilka förslag utarbetats på grundval av fiskerättskommitténs förslag. Något lagförslag angående gräns mot allmänt vattenområde har dock icke remitterats till lagrådet, enär frågan om äganderätten till vattenområde ansetts kräva ytterligare övervägande.

Efter anmodan av Herr Statsrådet får beredningen härmed värdsamt avgeva utlåtande över det av fiskerättskommittén framlagda förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Lagberedningens och fiskerättskommitténs förslag.

I fråga om gällande rätt samt innebörden av beredningens förslag rörande avgränsningen av fastigheternas ägovälden i havet och de stora sjöarna får beredningen hänvisa till jordabalksförslaget 1 kap. 3 och 4 §§ samt motiven s. 43—55.

¹ SOU 1947: 38.

² SOU 1947: 47.

Fiskerättskommitténs förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde upptar i 1 och 2 §§ i sak samma bestämmelser som jordabalksförslaget. De allmänna reglerna för fastigheternas utsträckning i havet angivas i 1 § första stycket. Dessa regler innebära följande.

Till fastighet skall i havet hänföras allt vatten inom trehundra meter från stranden av fastland, ö eller holme av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup når längre ut, allt vatten inom denna djupkurva. Denna regel — strandvattenregeln — ersätter den nu i rättstillämpningen antagna regeln att strandägarnas vattenområde sträcker sig till och med etthundraåttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager, en regel som i fråga om fiskerätten finnes uttryckt i 2 § av 1896 års lag om rätt till fiske.

Den nuvarande regeln, att vattenområde i saltsjön inomskärs tillhör dem som äga stränder och holmar omkring vattenområdet, den s. k. inomskärsregeln, ersättes med bestämmelse att till fastighet — utöver vad ovan sagts — hänföres allt vatten, som saknar förbindelse med öppna havet av större bredd än en kilometer, räknat från stranden av fastland, ö eller holme av minst etthundra meters längd, och som från fastlandet skiljes allenast av sådant slutet vattenområde. Denna regel — den s. k. kilometerregeln — innebär, annorlunda uttryckt, att de vatten i sin helhet äro enskilda, till vilka man ej kan komma in från öppna havet utan att passera vatten så trånga, att bredden ej uppgår till mer än en kilometer, räknat från stranden av fastlandet eller av ö eller holme om minst etthundra meters längd. Kilometerregeln äger icke tillämpning på vatten vid friliggande öar och ögrupper, t. ex. Gotland och Öland.

Slutligen stadgas, att till fastighet hänföres jämväl annat vatten, såvida det helt omgives av vatten som förut sagts. Härigenom förhindras, att med tillämpning av strandvattenregeln och kilometerregeln skulle uppkomma smärre isolerade allmänna vattenområden.

Vid tillämpning av vad sålunda stadgats skola enligt 1 § andra stycket vattendjup och strandlinjer bestämmas efter normalt medelvattenstånd.

I 2 § föreskrives, att vad i 1 § första stycket stadgats om fastighets utsträckning i havet skall äga motsvarande tillämpning i Väneren, Vättern, Hjälmarren och Storsjön i Jämtland. Vattendjup och strandlinjer skola därvid räknas efter vissa i lagen särskilt angivna vattenstånd.

Enligt 3 § skall bestämning genom lantmäteriförrättning av fastighets gräns mot vatten som ej är att hänföra till fastighet (allmänt vattenområde) vara utan verkan, i den mån genom ny förrättning eller på annat sätt visas, att gränsen löper annorledes än förut i lagen sagts. Genom att sålunda uttryckligen begränsa de rättsliga verkningarna av gränsbestämning mot allmänt vattenområde har fiskerättskommittén velat undanröja det hinder som ansetts föreligga mot att låta gränsbestämningen ske med tillämpning av 7 kap. jorddelningslagen.

Enligt fiskerättskommitténs förslag till fiskelag bestämdes gränsen för enskilt fiskevatten i havet efter samma regler som upptagits i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde. Även för Vänern, Vättern, Hjäl-maren och Storsjön i Jämtland skulle i princip motsvarande regler gälla. Därutöver skulle emellertid vissa öppna vattenområden i västra delen av Södra Hjäl-maren och i södra delen av Storsjön hänföras till enskilt fiskevatten.

Angående innehållet i övrigt av förslaget till fiskelag må nämnas, att i 8 § stadgades att fisket i enskilt fiskevatten skulle, i den mån ej annat lagligen gällde, tillkomma den som ägde vattenområdet. I den enskilda fiskerätten skulle emellertid gälla åtskilliga undantag med avseende på olika slag av fiske, vilka undantag i de flesta fall lokalt begränsats. Enligt 27 § skulle, där genom urminnes hävd eller genom särskilt stadgande, avtal, dom eller skattläggning eller på annat lagligt sätt vore annorledes än förut i lagen sagts bestämt om rätt till fiske i enskilt fiskevatten, detta gälla. Sådan särskild rättighet skulle dock icke äga giltighet mot den rätt till fiske efter strömming och skarpsill, som på grund av vissa stadganden i lagen tillkomme varje svensk medborgare. I fritt fiskevatten skulle särskild rättighet till fiske ej gälla; dock att vad i lagen stadgades om rätt för fiskerättsägare att från enskilt fiskevatten utsträcka redskap skulle äga motsvarande tillämpning på innehavare av särskild fiskerättighet, i den mån denna ej vore snävare begränsad.

I motiveringen till 8 § av förslaget till fiskelag anförde fiskerättskommittén följande.

Ägogräns i vatten bestämmes i tveksamma fall efter regeln att varje skifteslag (by eller annat s. k. ursprungligt skifteslag) äger det vattenområde som är dess strand närmast. På grund av den samtidigt föreslagna lagen om gräns mot allmänt vattenområde kan det inträffa, att frivattensgränsen förskjutes utåt, så att det enskilda vattenområdet ökas. Enligt gällande rättsuppfattning kan gräns mot allmänt vattenområde ej med laga verkan bestämmas, och skifteslagets rätt lär därför ej vara begränsad till dess hittillsvarande vattenområde utan automatiskt växa ut till den nya frivattensgränsen. Någon tvekan om vilket skifteslag det nytillkommande vattenområdet skall tillfalla torde därför ej kunna uppstå.

Om skifteslagets hittillsvarande vattenområde är delat mellan de särskilda fastigheterna, måste enligt kommitténs mening denna delning vara bestämmande även för delningen av det nytillkommande vattenområdet. Har, såsom ofta torde vara fallet, delningen skett sålunda att varje hemman äger det vattenområde som är dess strand närmast, bör alltså denna princip äga tillämpning även längre ut. Har delningen skett efter annan grund, synes det naturligtast, att det nytillkommande vattnet anses tillhöra den fastighet, vars hittillsvarande vattenområde ligger närmast innanför. — Något vederlag till övriga delägare i skifteslaget vare sig i mark eller penningar synes därvid knappast kunna komma i fråga.

Att med tillämpning av bestämmelserna i 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen låta det nytillkommande vattnet bilda ett eget skifteslag vore uppenbarligen synnerligen opraktiskt. Det nytillkommande vattenområdet torde oftast komma att bestå av en oregelbundet formad, högst några tiotal meter bred remsa, belägen omkring 300 meter från stranden, och dess värde lär — med eller

utan fiskerätt — i det öfvervägande antalet fall bli så ringa, att ett krav på särskilt skifte därå måste framstå såsom meningslöst och formalistiskt. I betraktande av vad tidigare anförts om frivattensgränsens rörlighet är emellertid enligt kommitténs uppfattning det anförda lagrummet här ej tillämpligt. Godtas ej denna uppfattning, torde av praktiska skäl böra öfvervägas att stadga en kort frist, förslagsvis två år från lagens ikraftträdande, inom vilken delägare skulle ha att begära laga skifte, vid äventyr att det nytillkommande vattenområdet eljest ansåges delat efter de grunder som nyss sagts.

Vad nu sagts om äganderätten gäller även beträffande fiskerätten. Om sålunda vattenområdet är delat med stranden men — såsom oftast händer — fisket därå är samfällt för alla delägarna, skall även det nya vattenområdet anses delat och fisket tillhöra delägarna samfällt.

Då vattenområde eller fiskevatten är delat och på grund av de nya reglerna frivattensgränsen flyttas inåt, kommer på motsvarande sätt minskningen att drabba de särskilda fastigheterna och ej skifteslaget såsom sådant; eventuell skadeersättning bör i enlighet därmed tillfalla den drabbade fastigheten.

Både då det enskilda vattnet växer och framför allt i det motsatta fallet, då det krymper, kan det stundom inträffa att visst vattenområde eller fiskevatten får en för sitt ändamål olämplig form. Genom omskifte eller ägo-utbyte kan en bättre indelning vinnas.

På grund av den föreslagna lagen om gräns mot allmänt vattenområde kommer nästan alltid överensstämmelse att råda mellan yttergränsen för den enskilda äganderätten och för den enskilda fiskerätten. Ingenstädes kommer äganderätten att nå längre ut än fiskerätten. Endast på två ställen kommer det enskilda fiskevattnet att sträcka sig utanför gränsen för enskilt vattenområde, nämligen i västra delen av Södra Hjälmaren och i Storsjöns södra del. Vad Hjälmaren angår äro fiskevattnen i nu förevarande trakt redan delade. Också i Storsjön torde i ifrågavarande vatten åtminstone vikarna i viss utsträckning vara delade genom laga förrättning. I den mån delning ej skett, torde uppdelningen av fiskevattnet böra ske enligt motsvarande regler som gälla för delning av fiskevatten, belägna innanför gränsen mot allmänt vattenområde. Kommittén har ej funnit nödigt att för dessa delar av Hjälmaren och Storsjön föreslå någon särskild bestämmelse om vem fiskerätten skall tillkomma.

I fiskerättskommitténs betänkande framlades jämväl förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt m. m. I detta förslag upptogs — förutom bestämmelser om ersättning av statsmedel för förlust av fiskerätt till följd av fiskelagen — ett stadgande att ersättning av statsmedel ock skulle utgå för annan förmån än rätt till fiske, vilken kunde ha frånhänts ägare av viss fastighet till följd av att, jämlikt 1 eller 2 § lagen om gräns mot allmänt vattenområde, till fastigheten hänfördes mindre vattenområde än som tillhört denna enligt äldre rätt.

Yttranden över fiskerättskommitténs förslag.

Över fiskerättskommitténs betänkande ha efter remiss yttranden avgivits av Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Övre Norrland, statskontoret, kammarkollegiet, lantmäteristyrelsen, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, samtliga länsstyrelser och hushållningssällskap, sjökartverket, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, fastighetsbildningssakkunniga, Sveriges lantbruksförbund förening u. p. a.,

Riksförbundet landsbygdens folk, fiskerinämnden för Väneren, Föreningen Sveriges länsfiskeritjänstemän, Föreningen statens fiskeritjänstemän, Svenska ostkustfiskarens centralförbund, Svenska sydkustfiskarens centralförbund, Svenska västkustfiskarnas centralförbund, Blekinge läns havsfiskeförening, Malmöhus läns havsfiskeförening u. p. a., Sveriges ålfiskares andelsförening u. p. a., Gotlands ålfiskareförbund förening u. p. a., Malmöhus läns ålfiskares andelsförening u. p. a., Svenska insjöfiskares centralförbund, Svenska insjöfiskarens försäljningsförening u. p. a., Svenska fiskevårdsförbundet, Södra Sveriges fiskeriförening u. p. a., Sveriges sportfiskares riksförbund och Kalmar läns fiskevattensägareförbund. Vid yttrandena ha i åtskilliga fall fogats yttranden av tjänstemän, organisationer eller enskilda. Yttrandena ha vidare avgivits av Svenska jägareförbundet och Svenska naturskyddsföreningen. Skrivelser i anledning av betänkandet ha även inkommit från enskilda fiskare och strandägare.

I åtskilliga av yttrandena har förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde ej särskilt berörts. För innehållet i yttrandena i vad de behandla nämnda förslag må här lämnas följande redogörelse.

Förslaget har i princip allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Endast från *kammarkollegiet* har invändning framförts mot att samtidigt med frifiskegränsen i lag regleras fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde. Kollegiet har härom anfört följande.

Ett förhastat genomförande av jordabalksförslagets regler, som i denna del icke torde bliva oomstridda, synes medföra fara för en rättslig reglering, som icke kommer att visa sig lämplig eller hållbar. Behovet av nya rättsregler om äganderätt till vatten och grund med anledning av en nyreglering av rätten till fiske synes ej ovillkorligt. Enligt gällande svensk rätt förekommer det i ej ringa omfattning att rätten till grunden tillhör en och rätten till fiske en annan, ej blott så att fisket kan vara samfällt, medan grunden är delad, utan även så att fisket blivit skilt från rätten till grunden. Några nämnvärda olägenheter har detta ej medfört.

Uttryckliga regler om rätten till vatten och grund finnas ej, utan den nuvarande rättstillämpningen stödes på reglerna i fiskerättslagen. Att förutsetta att rättspraxis i fråga om fastighets rätt till vattenområde ej skulle påverkas av nya regler om fiskerätten synes innebära ett underkännande av de faktorer, som bestämt det nuvarande rättsläget. Det synes snarare antagligt, att även de nya reglerna skola analogivis användas för bestämning av fastighets område t. ex. i fråga om rätten till jakt, vilken näst fiskerätten synes vara den i allmänhet viktigaste och som lättast kan ge anledning till tvistigheter. Att de nya reglerna för den enskilda fiskerättens utsträckning skulle gjort regler om fastighets utsträckning i havet oundgängliga, synes följaktligen överdrivet, ehuru sådana regler naturligtvis äro önskvärda.

Anledningen till att lagen ansetts böra forceras fram synes dock närmast vara en önskan att ordna frågan om ersättning för förlust av fiskerätt och landgrund samtidigt. Detta torde ej vara tillräckligt vägande skäl för en forcering av en så viktig fråga.

Beträffande de föreslagna principerna för bestämmande av fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde har *kammarkollegiet* hävdadt, att i de forna dansk-norska landskapen Blekinge, Skåne, Halland och Bohuslän strandäganderätten borde inskränkas, och har härom yttrat följande.

Sedvänjorna i fråga om rätten till fiske sammanhånga intimt med rättsuppfattningen i fråga om rätten till landgrundet. Där fisket är öppet för envar intill stranden, synes ej heller någon rätt till landgrundet finnas. I de skärgårdar, där strandägarens fiskerätt är begränsad på samma sätt som vid öppna havet, synes även äganderätten till landgrundet vara på samma sätt begränsad. Denna begränsning av rätten till landgrundet synes också kunna stödjas på historiska och geografiska skäl.

Enligt dansk rätt sträckte sig den enskilda äganderätten ej till havet och havsbotten utan strandägarens rätt upphörde vid den normala vattenståndslinjen. Därutänför var området, inbegripet den s. k. forstranden, statsterritorium och endast underkastat kronans höghetsrätt. En sådan rättsåskådning torde höra hemma vid öppna havskuster, där strandägaren har svårigheter att hävda ett särskilt besittningsförhållande till det närmast stranden belägna vattenområdet. Motsvarande rättsuppfattning i fråga om fiske och landgrund synes ha hållit sig kvar i Skåne, Halland utom norra delen och vissa delar av Blekinge, där de geografiska förutsättningarna för densamma finnas.

Enligt norsk rätt synes strandägarnas rätt ha sträckt sig till marbacken, vilket enligt populär tolkning lär innebära den sluttning, där man från grunt vatten kommer på djupt vatten. I norsk doktrin synes regeln ha tolkats så, att marbacken begynner där, varest botten sluttar ned under två meters djup, räknat från lågt vattenstånd. Regeln synes gälla överallt såväl vid öppen havskust som i skärgård och fjordar. De geografiska förutsättningarna för regeln synas vara att vattendjupet är stort intill stranden och att de inomskärs belägna vattenområdena äro relativt små och i allmänhet ej avskilda från havet genom större öar och skärgårdar utan tydligt behålla sin karaktär av havsområde. De norska reglerna ha levat kvar i Bohuslän. De synas också passa väl därstädes.

Kollegiet har för sin del ansett, att strandäganderätten borde i Blekinge väster om Torhamns udde överallt begränsas till samma vattenområden, där fiskerätt komme att vara strandägaren förbehållen. Vid Skånes och Hallands kuster syntes strandäganderätten kunna begränsas av havsstranden vid medelvattenstånd. För Bohuslän syntes däremot samma regler böra gälla som för Blekinge väster om Torhamns udde.

En ledamot av kammarkollegiet, *t. f. kammarrådet Åberg*, har motsatt sig dylika särregler och anfört:

Någon lagbestämmelse om fastighets gräns i havet finnes ej, men torde gällande rättsuppfattning vara, att denna gräns sammanfaller med gränsen för det enskilda fisket. Det har gjorts gällande (motiven till 1909 års förslag till jordabalk), att den fiskerätt, som tillkommer strandägaren, måste anses vila på hans rätt till själva vattenområdet. Den omständigheten att huvudregeln om fastighetsägarens fiskerätt modifierats i en del hänseenden synes mig ej böra föranleda till att beträffande någon del av rikets kust gränsen i havet för fastigheten skall anses ha annan sträckning än efter samma huvudregel.

Omförmälda huvudregel rörande fiskerätten i havet har i kommitténs förslag till fiskelag sin motsvarighet i 2 §, varest talas om enskilt fiskevatten i saltsjön. Jag har på grund av det ovan anförda icke något att erinra emot kommitténs förslag att fastighetens vatten (vartill givetvis också bör räknas grund) i havet anges såsom omfattande vad i nämnda 2 § upptages såsom enskilt fiskevatten, alltså utan hänsyn till modifikationerna i strandägarens fiskerätt.

I åtskilliga yttranden ha påyrkats ändringar i de av fiskerättskommittén föreslagna reglerna för gränsdragningen mellan fritt och enskilt fiskevatten samt däremot svarande jämkningar i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde.

Fastighetsbildningssakkunniga, med vilka *lantmäteristyrelsen* instämt, ha berört vissa terminologiska frågor och i detta hänseende anfört:

Termerna fritt och enskilt fiskevatten äro enligt fastighetsbildningssakkunnigas mening icke lyckliga. De sakkunniga vilja till en början erinra om att dessa begrepp icke stå i överensstämmelse med den terminologi som kommit till användning i jorddelningslagen. Rätten att fiska kallas däri rätt och slätt »fiske» (1 kap. 5 och 14 §§, 10 kap. 7 § och 20 kap. 8 §). Det är naturligtvis önskvärt att samma sak i olika lagar betecknas på samma sätt, och med hänsyn härtill finge man väl, om den nya termen »fiskevatten» bleve genom fiskelagen fastslagen såsom legal beteckning för rätten att fiska, vid utarbetandet av den nya jorddelningslagstiftningen tillse att samma term användes däri. Säkerligen komme därvid att uppstå vissa svårigheter av den anledningen, att man där nödgas skilja mellan äganderätten till själva vattenområdet och rätten att fiska däri. Att exempelvis uttrycka det mycket vanliga förhållandet att vattenområdet är delat men fisket oskiftat sålunda, att vattenområdet är delat men fiskevattnet oskiftat, lämpar sig icke rätt väl. Ordet fiskevatten är i och för sig tvetydigt, och användningen därav i jorddelningshandlingar har ofta föranlett tvistigheter och rättegångar. Det är sålunda ganska vanligt att vid äldre skiften delägarna träffat överenskommelse om att »fiskevattnet» skulle vara samfällt. Säkerligen ha de vanligen därmed menat, att både vattnet och fisket däri skulle vara gemensamma. Detta bestyrkes bland annat därav, att man stundom påträffar sådana bestämmelser som att »fiskevattnet och fisket» skola vara gemensamma. Emellertid har genom prejudicerande rättsfall fastslagits, att ordet fiskevatten skall tolkas såsom avseende endast rätten att fiska i vattnet. Med hänsyn till den allbekanta oreda och ovisshet med avseende å rätten till vatten och fiske, som för närvarande råder i vårt land, anse fastighetsbildningssakkunniga det angeläget att icke ett för det stora flertalet av dess invånare så tvetydigt uttryck som »fiskevatten» kommer till användning i lagstiftningen. Vidare torde vid terminologiens utformning böra tagas hänsyn till andra lagstiftningsområden, vari rätten till vatten regleras. Genom att för närvarande både jordabalken, jorddelningslagstiftningen och fiskelagen äro föremål för revision erbjuder sig ett särskilt gynnsamt tillfälle att genomföra en enhetlig terminologi, som undanröjer varje anledning till missförstånd och som på samma gång bereder tillfälle till erforderliga klara distinktioner inom varje särskilt lagstiftningsområde. Enligt de sakkunnigas mening bör vattentäckt del av jordytan betecknas såsom »vattenområde», rätten att fiska i vattenområde betecknas såsom »fiske», »fiskerätt» eller »rätt till fiske», medan ordet »vatten» bör reserveras för själva ämnet vatten, om vilket lagstiftningen rörande den lukrativa och den defensiva vattenrätten huvudsakligen rör sig.

Kammarkollegiet har ansett, att i lagen borde utsägas att till fastighet hörde landgrundet, bestämt på närmare angivet sätt, och har mot förslagets formulering invänt följande.

Att till »fastighet hänföra vatten» inom visst avstånd från strand synes kollegiet vara mindre lämpligt språkbruk i en modern lagtext. Till fastighet kan endast landgrundet räknas. På grund av bestämmelserna i vatten-

lagen 1 kap. 1 § äger ägaren råda över det vatten, som finnes å hans grund. Vattnet såsom sådant kan ej vara föremål för äganderätt.

I vissa yttranden har berörts frågan om äganderätten till holmar och skär i havsbandet.

Sålunda har *kammarkollegiet* yttrat följande.

Lagförslaget löser ej frågan vilka holmar och skär, som skola anses tillhöra strandfastighet vid öppen kust. Den tolkning, som förefaller mest rimlig, synes vara den att endast sådana öar och holmar, som på något sätt hävdas, ingå i en fastighets ägovälde jämte landgrundet omkring dem. Små holmar och skär, som ej medföra enskilt fiskevatten och som ej heller brukas för jakt samt ligga utanför landgrundet, synas däremot ej ingå i strandfastigheten.

För Bohusläns del synes regeln om marbacken ha medfört, att holmar och skär uppfattats såsom krono, även om de skulle höra till fastighet enligt fiskerättslagens regler om den enskilda fiskerättens utsträckning. Dessa holmar äro sterila och sakna värde för jordbruket, medan den fria tillgången till dem är av betydelse vid fiskarbefolkningens näringsutövning. På sistone ha de ibland blivit eftersökta som tomtplatser för sportstugor o. d. Även hummerfisket har inverkat. Det finnes därför en strävan att genom lantmäteriförrättningar lägga dem under enskild äganderätt, en strävan som för närvarande synes ha förrättningsmännens och domstolarnas stöd. Härigenom bliva dessa kronoholmar undandragna fiskarbefolkningen. Kollegiet anser det vara önskvärt, att dessa holmars särställning beaktades vid lagstiftningen om äganderätten till landgrundet.

Av rättshistoriska och praktiska skäl betingade regionala undantag från de allmänna rättsreglerna synas ej böra offras för ett teoretiskt intresse av enhetliga bestämmelser för hela landet.

De holmar och skär, som ej höra till viss fastighet eller under särskilda villkor innehavas, betecknas i fiskerättslagens 1 § såsom kronan tillhöriga. Huruvida de holmar och skär, som enligt den föreslagna lagen icke hänföras till viss fastighet, äro avsedda att bli kronans med äganderätt i civilrättslig mening eller falla under kronans offentligrättsliga dispositionsrätt, intill dess de falla inom gränserna för någon strandfastighet eller upptagas i jordregistret såsom fastigheter, kan vara föremål för delade meningar. För den senare meningen talar, att en holme kan komma att ingå i strandfastigheten genom havets uppgrundning, liksom andra holmar kunna skiljas därifrån genom att förlora i storlek på grund av erosion.

Chefen för kammarkollegiet, generaldirektören Sverne, har uttalat, att det i varje fall för kuststräckan mellan Blekinge och Norge ej syntes helt utslutet, att rätten till holmar och skär där i viss utsträckning även kunde betraktas som en allemansrätt.

Fiskeriintendenten i övre norra distriktet har påpekat svårigheterna att avgöra äganderätten till sådana grund, understigande 100 meters längd, vilka på sjökortet betecknades som enstenar eller bränningar inom det enskilda äganderättsområdet »inom skären», men som enligt den nya lagen skulle falla inom det fria vattenområdet. Han har härom i huvudsak anfört:

Ett betydande antal sådana grund komma att inom loppet av något årtionde vara tydliga övervattensgrund, och efter någon mansålder kunna de vara så stora, att äganderätten till dem skulle medföra fiskerätt. Stridigheter måste då uppstå rörande deras natur av krono eller enskild. För und-

vikande av dyrbara processer och undersökningar borde redan vid lagens ikraftträdande äganderätten till dessa klarläggas.

Norra Kalmar läns fiskeristyreelse, med vilken *förvaltningsutskottet i länets norra hushållningssällskap* instämt, har befarat att till följd av de nya gränsbestämmelserna holmar under 100 meters längd icke längre komme att tillhöra skifteslagen. Liknande synpunkter ha framförts av *Norra Kalmar läns kustfiskareförbund* och *Kalmar norra länsförbund av Riksförbundet landsbygdens folk*.

Av *lantmäteristyrelsen* har uttalats, att skär omgivna av allmänt vattenområde kunde vara så små, att de borde anses följa vattenområdet. Var storleksgränsen skulle anses gå vore icke reglerat i lag utan måste bero på prövning i varje särskilt fall.

Lantmäteristyrelsen har vidare ifrågasatt om icke 1 § i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde borde kompletteras med ett direkt stadgande beträffande gräns mellan en till fastighet hörande holme av mindre längd än 100 meter och densamma omgivande allmänt vattenområde. Styrelsen har därom anfört:

Av stadgandena i 1 § första stycket framgår indirekt att till sådan holme icke skall hänföras något vattenområde. Följaktligen måste det vara avsett att gränsen mellan fastighet, till vilken holmen hör, och det allmänna vattnet skall följa holmens strandlinje. Säkerligen är det också meningen att strandlinjens sträckning skall bestämmas efter det vattenstånd, som anges i paragrafens sista stycke. Gränsen skall alltså i princip vara rörlig, och holmen skall kunna genom naturkrafternas spel förstöras, förminsкас eller ändra form.

Vad angår holmar med mindre än 100 meters längd, vilka efter den föreslagna lagstiftningens genomförande fortfarande skulle tillhöra fastighet men omgivas av allmänt vattenområde, har ifrågasatts huruvida icke ägare av sådan holme borde tillerkännas jakträtt kring holmen.

Sålunda har *Svea hovrätt* anfört:

Enligt gällande rätt hör till en i öppna havet liggande holme, vars längd understiger 100 meter, enskilt fiskevatten i enlighet med 180-metersregeln. Enligt rådande rättsuppfattning torde till holmen höra jämväl själva vattenområdet kring denna med enahanda begränsning. I detta vattenområde har följaktligen holmens ägare enskild fiskerätt och även jakträtt. Sistnämnda rätt torde mången gång av ägaren betraktas såsom högst värdefull. Förslaget innebär, att holmens ägare mister såväl vattenområdet som den enskilda fiskerätten där. Han äger dock samma rätt som varje annan svensk medborgare att idka fiske i vattnet. Enligt 13 § jaktlagen, jämförd med 1 § a) i den föreslagna lagen om gräns mot allmänt vattenområde, går han emellertid helt förlustig jakträtten i vattnet och i luften ovan detta, såvida han icke tillhör den bofasta kustbefolkningen. Detta kan tydligen innebära ett avsevärt intrång för en stadsbo, som för jaktändamål inköpt en sådan holme. Det synes böra övervägas huruvida icke den nu nämnda olägenheten — som ju icke betingas av något fiskets intresse — kunde undvikas genom en ändring av jaktlagen.

Svenska jägareförbundet har anfört:

Det av kommittén föreslagna stadgandet, att vattnet omkring ö eller holme av mindre än etthundra meters längd skall vara allmänt, skulle medföra, att en stor del såväl för sjöfåglarnas häckning som för jaktutövningen värdefulla holmar komme att omgivas av dylikt vatten. Vilka regler, som skola gälla för jakträtten å allmänt vatten, ligger i vida fältet. Det säger sig emellertid självt, att det kommer att bli omöjligt att upprätthålla markägarnas intresse för ett skonande och skyddande av sjöfågeln, om de berövas ensamrätten till jakten på intilliggande vatten och måste räkna med att där kommer att bedrivas ett svårkontrollerbart skytte, delvis av mindre ansvarskännande personer, och att häckfågeln störes och skrämnes från boplatserna utan att någon möjlighet föreligger att ingripa mot dylik skadegörelse. Ett talrikt uppträdande av sportfiskare i den yttre skärgården, vilket den nya lagen torde få till följd, kommer dessutom att medföra stora skadeverkningar, som blott i viss mån kunna begränsas genom fridlysning av för häckfåglarna viktiga holmar och skär.

Det synes förbundet som om den av kommittén föreslagna gränsdragningen mellan enskilt och allmänt vatten ur rättvisesynpunkt icke är lämplig för skärgårdarna. Om ändå av hänsyn till yrkesfiskets intressen det skulle anses önskvärt att öka de fria fiskevattnen i den utsträckning kommittén föreslagit, får förbundet hemställa att, även om fisket blir fritt i vattnet omkring öar och holmar av mindre än etthundra meters längd, likväl själva vattnet måtte anses tillhöra strandägarna, så att jakträtten förbehålles dessa.

Liknande synpunkter ha framförts av *Svenska naturskyddsföreningen*, *Norra Kalmar läns kustfiskareförbund* samt *Kalmar norra länsförbund av Riksförbundet landsbygdens folk*.

Kammarkollegiet har berört vissa frågor om dispositionen av allmänt vattenområde och därom anfört följande.

Det kan frågas, huru rättsläget blir, om det gäller att taga i anspråk område utanför strandfastighets ägovälde. Kan statsverket utkräva ersättning för vass- och tångtäkt vid holmar och skär eller för det fria vattenområdets begagnande till anläggning av timmermagasin, hamnar eller större bryggor? För utförande av t. ex. en hamnanläggning utanför strandfastighets ägovälde synes det vidare ej bliva till fyllest med vattendomstols tillstånd utan även komma att erfordras en upplåtelse från Kungl. Maj:t. Vad redan befintliga anläggningar för industriella ändamål eller samfärdsel beträffar, synes det kunna övervägas, om ej deras bibehållande utan särskilt tillstånd bör lagfästas i övergångsbestämmelser till lagen. Lösningen av dessa problem är måhända att finna i en regel, som utsäger att till fastighet hör fast anläggning även till den del, den i havet befinner sig utanför fastighetens ägområde.

Den av fiskerättskommittén i motiven behandlade frågan, hur det skall förfaras med vattenområde och fiske, som genom den nya gränsdragningen tillföres ett skifteslag, har föranlett uttalanden i vissa yttranden.

Sålunda har *Svea hovrätt* anfört följande.

Därest frivattengränsen förskjutes utåt genom att den fasta marken på grund av landhöjning eller eljest växer, är den nya vattentäckta landremsa, som kommer att omfattas av enskild äganderätt, otvivelaktigt icke en sådan tillvinning till skifteslaget, som avses i 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen. Men i det av fiskerättskommittén diskuterade fallet beror ökningen icke på

en sådan naturhändelse och har intet att göra med frivattengränsens naturliga rörlighet. Ökningen uppkommer genom att gränsen på grund av en lagändring flyttas på längre avstånd från stranden. Därigenom rubbas förut-sättningarna för den delning, som övergått skifteslaget. Det synes därför som om ökningen vore att hänföra under en sådan tillvinning till ett skifteslag, varom i jorddelningslagen talas. — Det torde väl på något ställe kunna inträffa, att det nytillkomna vattenområdet på grund av däri befintligt fiske eller eljest har så stort värde, att intresse för ett skifte å området förefinnes. Där, såsom oftast blir fallet, värdet är obetydligt och skifte därför ej kommer till stånd, vore det givetvis opraktiskt att låta det nytillkomna området för framtiden förbliva en det gamla skifteslagets samfällighet. Hovrätten vill därför förorda den lösning, som kommittén i detta sammanhang framfört såsom ett alternativ, nämligen att det stadgas en bestämd frist från lagens ikraftträdande, inom vilken delägare skall ha att begära laga skifte, vid äventyr att det nytillkomna vattenområdet eljest anses delat efter de grunder, kommittén närmare angivit.

Fastighetsbildningssakkunniga ha förordat att de av fiskerättskommittén angivna delningsnormerna fastslås i lag. I frågan, hur man skall förfara med vattenområde och fiske som genom den nya lagstiftningen tillföres ett skifteslag, ha de sakkunniga anfört följande.

Såsom kommittén anfört torde någon tvekan icke kunna uppstå om att dylikt vattenområde tillkommer skifteslaget. Mera tveksamt är hur vattenområdet skall behandlas för det fall att skifteslaget är delat. Kommittén har gjort gällande, att man här icke skulle få tillämpa bestämmelserna i 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen, enligt vilket stadgande till skifteslag är att hänföra område, som genom rågångsförrättning eller eljest tillkommit primärt eller sekundärt skifteslag, sedan detsamma undergått laga skifte. Till stöd för denna uppfattning har åberopats vad i betänkandet anförts om frivattensgränsens rörlighet. *Fastighetsbildningssakkunniga* kunna ej oreserverat ansluta sig till denna mening. Det är här i första hand icke fråga om en ökning av vattenområdet, som inträffar till följd av yttergränsens rörlighet, utan om förändringar i det enskilda vattenområdets utsträckning till följd av ändrad lagstiftning. Och man lär med hänsyn härtill icke utan vidare kunna utesluta sagda lagrumms tillämplighet. *Fastighetsbildningssakkunniga* äro emellertid fullt ense med kommittén om att det ur praktisk synpunkt skulle vara synnerligen olägligt, om man på detta sätt skulle låta det nytillkommande vattenområdet bilda ett eget skifteslag. Ett krav på särskilt skifte därå skulle, på sätt kommittén anfört, i de allra flesta fall framstå såsom meningslöst och formalistiskt. Att låta nytillkommet vattenområde bilda eget skifteslag skulle också leda till att ägare av vattenområden och fiskelotter invid frivattensgränsen skulle bli avstängda från det fria fiskevattnet och därigenom betagna möjligheten att utsträcka kvarstående redskap över frivattensgränsen. För att förhindra dessa menliga konsekvenser vilja de sakkunniga icke motsätta sig, att nytillkommet vattenområde och fiske anses delat mellan skifteslagets ägolotter efter de normer som angivits av fiskerättskommittén. Enligt de sakkunnigas uppfattning är det emellertid, om man vill förebygga tillämpningen av det ovannämnda lagrummet i jorddelningslagen, nödvändigt att dessa normer fastslås i lag. Då här är fråga om en följdföreteelse till den nya lagstiftningen om gräns mot allmänt vattenområde, torde föreskrifter i ämnet lämpligen böra intagas såsom övergångsbestämmelser till den nya lagen.

Lantmäteristyrelsen har utförligt diskuterat vissa problem, som kunde uppkomma vid en förskjutning av gränsen mot allmänt vattenområde, vare sig denna förskjutning orsakades av en ändring i naturförhållandena, exempelvis genom landhöjningen, eller av en ändring i lagstiftningen. Styrelsen har härom inledningsvis yttrat följande.

Då frågan, huruvida det ur fiskesynpunkt kan anses lämpligt att strandägarnas rätt till vattenområde begränsas på sätt kommittén föreslagit, torde få anses i huvudsak falla utanför styrelsens fackområde, har styrelsen funnit sig ej böra gå närmare in på den saken. Styrelsen har emellertid ansett sig ha anledning framhålla, att det med hänsyn till rådande ovisshet om lagens verkningar med avseende å förskjutningen av gränserna mot allmänt vattenområde synes angeläget, att dessa rubbningar icke alltför mycket bagatelliseras till förfång för att tillbörlig uppmärksamhet ägnas åt lösningen av de problem av olika slag, som kunna förutses uppkomma genom förskjutningen och som på det närmaste beröra lantmäteriets verksamhetsområde.

De föreslagna reglerna rörande strandfastigheternas rätt till vattenområde måste få till följd, att gränser mellan fastigheter och allmänt vattenområde komma att i stor omfattning undergå förskjutning antingen inåt mot land eller utåt. Fiskerättskommittén synes ha räknat med att förskjutningarna i allmänhet skola bli av ganska obetydlig omfattning (»högst några tiotal meter bred remsa» s. 263), och styrelsen har ingen anledning betvivla att så blir förhållandet i flertalet fall. I många fall torde dock förskjutningarna bli avsevärda. Å relativt grunda vattenområden kan exempelvis tremetersdjupkurvan vara belägen avsevärt längre ut än den nuvarande 180-metersgränsen, och vid tvärbranta stränder kommer den föreslagna 300-metersgränsen att falla över 100 meter längre ut än den nuvarande 180-metersgränsen. Vidare kommer säkerligen den nya »inomskärsregeln» att flerstädes medföra mycket avsevärda förskjutningar inåt av gränserna mot allmänt vattenområde. Även den omständigheten att holmar med mindre längd än 100 meter ej skola äga rätt till vatten kommer att medföra avsevärda inskränkningar av strandägarnas nuvarande vattenområden.

Det hör visserligen till undantagen att fastighets gräns mot allmänt vattenområde blivit bestämd genom dom eller förrättning, men undantagen äro dock så talrika, att de i detta sammanhang böra tillbörligen beaktas. Särskilt i samband med fiskedelningar har sådant bestämmande av skifteslags gräns mot allmänt vattenområde framtvingats. Vidare må framhållas att det i fråga om fjärdar och vikar ofta utan närmare undersökning presumerats, att vattenområdet vore beläget inomskärs, och att på den grund gränsbestämning verkstälts mellan de å ömse sidor liggande skifteslagen med tillämpning av 12 kap. 4 § jordabalken. Inom vattenområden, som sålunda hänförts till skifteslagen, förefinnas i många fall ägo gränser tillkomna genom skifte, ägostyckning, jordavsöndring, avstyckning eller andra jorddelningsåtgärder. Vidare förekommer här och var att fisket undergått särskild delning som fastställt eller som utan fastställelse efterleves. Å vissa trakter äro fiskedelningar talrikt förekommande.

Styrelsen har sagt sig dela fastighetsbildningssakkunnigas mening att det ej kunde råda någon tvekan om till vilket skifteslag ett genom gränsens förskjutning utåt tillkommet vattenområde rätteligen vore att hänföra samt att, i fall då skifteslagets vattenområde redan undergått skifte, det nytillkomna vattenområdet vore hänförligt till sådant särskilt skifteslag som av-

ses i 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen. Vad däremot anginge ett på grund av ändrad lagstiftning nytillkommet vattenområdes fördelning mellan delägarna inom skifteslaget hade styrelsen icke kunnat instämma med de sakkunniga, vilka om ock med viss reservation godtagit kommitténs syn på saken. Styrelsen hade icke kunnat ansluta sig till kommitténs uttalande att det nytillkommande vattnet skulle anses tillhöra den fastighet, vars hittillsvarande vattenområde låge närmast innanför. I anslutning till vissa tänkta exempel har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Det låter i ett allmänt resonemang onekligen ganska naturligt och rättvist att vid en delning av fastigheternas rätt till vatten och fiske i nytillkommet vattenområde till envar fastighet bör hänföras det vatten- eller fiskeområde, som ligger dess gamla vatten- eller fiskeområde närmast. Av vad styrelsen anfört rörande resultatet av regelns tillämpning i praktiken torde emellertid framgå, att om man vill uppställa något om ock aldrig så blygsamt krav på skälighet och rättvisa, den berörda regeln icke är användbar. En påtaglig teknisk olägenhet med denna regel är att den baseras på den svårbestämda 180-metersgränsen mot allmänt vatten, vilken man ju genom de föreslagna nya reglerna för strandäganderättens omfattning velat komma ifrån. Att, såsom fiskerättskommittén tänkt sig, kommitténs nya regel skulle kunna såsom tämligen självklar bringas i tillämpning utan uttryckligt lagstadgande därom anser lantmäteristyrelsen ilikhet med fastighetsbildningssakkunniga utslutet. Styrelsen förmenar också att ett lagfästade av samma regel, på sätt fastighetsbildningssakkunniga tänkt sig, ej bör komma i fråga.

Styrelsen har emellertid ej velat enbart på denna grund avvisa tanken på att det skulle kunna låta sig göra att på någon annan väg ordna saken i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs intentioner. Styrelsen har därför nedlagt ett ej ringa arbete på att försöka utfinna någon annan praktiskt användbar norm för gränslinjens utsträckande över nytillkommet vattenområde. Resultatet har dock tyvärr blivit ganska negativt.

Närmast har styrelsen diskuterat möjligheten att utdraga alla gränslinjer, som icke normerades av 12 kap. 4 § jordabalken, i en mot kustens huvudriktning vinkelrät riktning.

Även gränsdragningen mellan angränsande byar skulle enligt styrelsens mening kunna påverkas av att mellan byarna tidigare förefintligt allmänt vattenområde försvunne. Styrelsen har i denna del yttrat följande.

De nya normerna för begränsningen av strandäganderätten och fiskerätten komma självfallet att i och för sig verka förvirrande i en redan förut tilltrasslad situation, som i vissa hänseenden måste bedömas med hänsyn till äldre lag. Frågan om konflikten mellan normerna för gränsbestämning mellan enskilt och allmänt vattenområde och inom enskilt vattenområde mellan angränsande byar, i fall då mellan byarna tidigare förefintligt allmänt vattenområde genom landhöjningen försvunnit, har varken lagberedningen eller fiskerättskommittén upptagit till behandling. Det torde visserligen ej vara utslutet att lagberedningen ansett en sådan situation hänförlig till fall, då sådan jämkning, varom förmåles i 1 kap. 12 § tredje stycket av beredningens förslag till jordabalk, skulle kunna äga rum. En viss motsvarighet till det i beredningens förslag överst å s. 76 nämnda exemplet föreligger ju så till vida, att jordabalkens regel skulle få vika för en av naturen själv anvisad och av rågrannarna följd sträckning av ägogrän-

sen. Det torde emellertid få anses som en brist att berörda med naturnödvändighet ständigt återkommande konfliktfall icke på något sätt uttryckligen regleras av lag, särskilt som den nu föreslagna lagen om gräns mot allmänt vattenområde skulle på en gång aktualisera ett stort antal dylika konfliktfall, i det att nu förefintligt allmänt vattenområde av mindre bredd mellan landbildningar av olika slag skulle i och med lagens ikraftträdande försvinna, så att de enskilda vattenområdena komme att gränsa direkt till varandra.

Ett enkelt exempel härpå är följande. Två byar A och B skiljas åt av ett 700 meter brett sund, som sträcker sig i nord-sydlig riktning. Byn A:s strand väster om sundet är tämligen låg och vattnet långgrund, varför 180-metersgränsen mot allmänt vatten faller så långt ut som 400 meter från stranden. Djupet i byn A:s enskilda vatten uppgår ingenstädes till 3 meter. Byn B:s strand öster om sundet är bergig och stupar brant i havet, i följd varav 180-metersgränsen mot det allmänna vattnet är belägen endast 200 meter från stranden. Byn B:s vattenområde är djupast något tiotal meter från land och blir grundare utåt, så att 180-metersgränsen ungefär sammanfaller med tremetersdjupkurvan. Mellan byarna finnes alltså ett 100 meter brett allmänt vattenområde. Vattendjupet å detta område överstiger ingenstädes 3 meter. Efter den nya lagens ikraftträdande inträder följande situation. Byn A gör anspråk på hela den berörda rännan av allmänt vatten, emedan den faller inom tremetersdjupkurvan från byns strand räknat. Från byn B:s sida göres gällande att samma vattenområde hör till denna by, emedan det faller inom 300-metersgränsen från byns strand räknat. Intet av dessa yrkanden torde emellertid kunna bifallas; ej heller synes någon kompromiss mellan de stridiga yrkandena vara möjlig. I och med det att det allmänna vattnet försvunnit torde nämligen gränsen mellan byarna skola bestämmas med tillämpning av 12 kap. 4 § jordabalken sålunda, att till var och en av byarna hänföres det vattenområde, som är beläget närmast dess strand. Gränsen skall alltså framgå mitt i sundet, vilket innebär att byn A blir av med en 50 meter bred remsa av sitt förutvarande vattenområde, vilken remsa tillika med hela det förutvarande allmänna vattnet tillfaller byn B. Ett dylikt av lagen föranlett överflyttande av ett vattenområde från en by till en annan väcker andra spörsmål, som icke berörts i fiskerättskommitténs betänkande. Sålunda kan man fråga sig huruvida det icke vore rättvist att, om byn A därigenom gått miste om värdefullare fiske, byn kunde erhålla ersättning därför i någon form. Häremot kan visserligen erinras att den nya lagstiftningen endast omedelbart aktualiserat en situation, som i allt fall förr eller senare måste uppkomma genom att den smala rännan av allmänt vatten genom landhöjningens inverkan försvinner. Men ett uppskov på exempelvis 100 år med gränsförändringen kan ju dock i vissa fall representera betydande ekonomiska värden.

Styrelsen har gjort gällande att de föreslagna bestämmelserna komme att medföra att fastighetsredovisningen bleve osäker och har härom anfört i huvudsak följande.

En förflyttning inåt av gränsen mot allmänt vattenområde kan få mycket långtgående rättsverkningar i fråga om fastigheters indelning och gränser. Att ett enskilt vattenområde hänföres till allmänt vattenområde betyder att inom förstnämnda område all förefintlig fastighetsindelning annulleras. Hela fastigheter kunna sålunda bringas att försvinna och delar av fastigheter avskäras för att läggas till allmänt vattenområde. Detta sker egentligen automatiskt i och med det att den nya lagen träder i kraft. Det ligger

emellertid i sakens natur att de sålunda inträdda förändringarna i allmänhet kunna konstateras först genom närmare undersökning. Vill man komma till någon större visshet om hur det förhåller sig, måste vanligen gränsbestämning enligt jorddelningslagen eller fastighetsbildningslagen tillgripas. Någon definitiv visshet kan emellertid ej vinnas ens genom gränsbestämning, eftersom denna är utan verkan, i den mån genom ny förrättning eller på annat sätt visas att gränsen mot det allmänna vattnet löper annorledes än vid den första förrättningen bestämts. Det finns alltså ingenting som hindrar att, sedan en gränsbestämning ägt rum och vederbörligen fastställts, en därmed missnöjd part genast begär ny gränsbestämning. Om res judicata kan överhuvud ej bli tal. Det säger sig självt att ett sådant labilt rättstillstånd icke kan vara lämpligt ur fastighetsbildningssynpunkt. Bestämmelserna ha också utformats närmast med tanke på fiskeförhållandena. Man har ansett sig icke kunna förutsätta att yrkesfiskarna, som ofta komma till ett fiskevatten från andra avlägsna orter, skola äga kännedom om skedda gränsbestämningar i vattnet och därför ej velat förläna gränsbestämningen ens temporär giltighet mot dem. Det kan därför antas att i praktiken saken kommer att ställa sig så, att den vid förrättningen bestämda gränsen blir bindande för strandägarna, som ju måste förutsättas äga kännedom om gränsbestämningen, men icke för yrkesfiskarna, som strandägarna genom gränsbestämningen velat skydda sig mot. Gränsbestämningen torde dock få anses ha tillskapat en viss presumtion, som det gäller för yrkesfiskarna att motbevisa. Styrelsen bestrider ingalunda att ett sådant rättsläge kan vara lämpligt ur fiskesynpunkt men har å andra sidan icke velat underlåta att framhålla olägenheterna därav ur fastighetsbildningssynpunkt. Olägenheterna torde dock framträda starkare i teorien än i praktiken. Det är nämligen sannolikt att i många fall, då förändringar varom här är fråga inträtt i och med lagens ikraftträdande, allt kommer att bli vid det gamla ganska lång tid framåt, och att först senare av någon särskild anledning saken i en eller annan form göres till föremål för prövning. Risken med ett sådant sakernas tillstånd är dock att fastighetsredovisningen i jordregistret och fastighetsregistret blir osäker, vilken osäkerhet också kommer att vidlåda de på dessa register grundade fastighetsböckerna. Det skulle sålunda kunna inträffa t. ex. att en fastighet överlåtes, lagfares och intecknas utan hinder därav att fastigheten i dess helhet faller utanför gränsen mot allmänt vattenområde och sålunda ej längre existerar. Det är ej lätt att finna någon lämplig form för överlantmätarnas och fastighetsregisterförarnas underrättande om förändringar varom här är fråga med hänsyn till att dessa kunna bli konstaterade i så många olika sammanhang. Den saken torde emellertid böra få bli en uppgift för fastighetsbildnings-sakkunniga vid den förestående revisionen av jordregister- och fastighetsregisterförordningarna. I alla händelser är styrelsen icke beredd att nu göra något närmare uttalande i denna fråga.

Vad angår det i 3 § av fiskerättskommitténs förslag upptagna stadgandet rörande bestämning av gräns mot allmänt vattenområde ha *fastighetsbildningssakkunniga*, med vilka *lantmäteristyrelsen* instämt, hemställt att stadgandet måtte med vissa kompletteringar överflyttas till 7 kap. jorddelningslagen.

Lantmäteristyrelsen har vidare påpekat, att i städer och fastighetsregistersamhällen också finnes annan jord än sådan som inginge i fastigheter, och

har med anledning därav ifrågasatt viss komplettering av lagtexten. Styrelsen har härom yttrat i huvudsak följande.

Det är mycket vanligt att till stad eller samhälle hörande vattenområde i havet eller de stora insjöar, där enligt lagförslaget allmänt vattenområde skall finnas, upptages i bihang B eller C till fastighetsregistret och sålunda enligt fastighetsbildningslagens och fastighetsregisterförordningens terminologi ej ingår i fastighetsindelning. Med hänsyn härtill ifrågasätter styrelsen huruvida icke lagförslaget bör kompletteras med en fjärde paragraf med det innehåll, att vad i 1—3 §§ sagts om fastighet skall gälla även beträffande sådant i fastighetsregister för stad eller samhälle redovisat område, som icke ingår i fastighetsindelning.

Lagrådsremissen angående fiskerätten.

Det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske upptar i 3—5 §§ med vissa formella omredigeringar de av fiskerättskommittén förordade allmänna reglerna för gränsdragningen mellan fritt och enskilt fiskevatten i havet. Därutöver skall emellertid enligt 6 § till enskilt fiskevatten hänföras vattnet vid vissa kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län. Beträffande omfattningen av fritt fiskevatten i de stora sjöarna skiljer sig det remitterade förslaget från fiskerättskommitténs förslag såtillvida, att enligt det förstnämnda förslaget fritt fiskevatten skall finnas jämväl i Mälarens centrala delar utanför det egentliga strandvattnet.

Det remitterade förslaget innehåller i 13 §, vilken motsvarar 8 § i fiskerättskommitténs förslag till fiskelag, bestämmelse att fisket i enskilt fiskevatten tillhör fastigheterna, såvitt ej annat följer av vad därefter i lagen stadgas. I motiveringen till bestämmelsen har föredragande departementschefen uttalat, att med ledning av annan lagstiftning, verkställda jorddelningar, överlåtelseavtal o. d. finge bedömas hur fiskerätten närmare skulle fördelas mellan fastigheterna, samt att särskild föreskrift icke syntes vara erforderlig för att utmärka att med fastighet i detta sammanhang skulle förstås även sådana i fastighetsregister för stad eller samhälle redovisade områden, som icke inginge i fastighetsindelning. Departementschefen har vidare anfört:

I detta sammanhang vill jag nämna att några remissinstanser — under erinran att de nya bestämmelserna om gränsen mellan fritt och enskilt fiskevatten kunde föranleda att ett vattenområde som hittills ej varit föremål för strandäganderätt i framtiden bleve att anse såsom enskilt — uttalat att det stundom kunde vara vanskligt att avgöra vem fiskerätten i detta vatten skulle tillkomma. Dylika svårigheter lära emellertid kunna uppkomma endast i undantagsfall och några bestämmelser i ämnet torde därför, åtminstone tillsvi vidare, icke vara erforderliga. Det må framhållas att liknande gränsförskjutningar redan tidigare förekommit på grund av landhöjningen utan att detta medfört större olägenhet.

I 31 § av det till lagrådet remitterade förslaget — vilken motsvarar 27 § i fiskerättskommitténs förslag — utsäges, att om genom urminnes hävd eller genom särskilt stadgande, dom eller skattnägning eller på annat lagligt sätt är annorledes än förut i lagen sägs bestämt om rätt för kronan eller annan till fiske i enskilt fiskevatten, det skall gälla. Dylik särskild rättighet

skall dock icke äga giltighet mot sådan rätt till fiske, som enligt stadganden i lagen tillkommer varje svensk medborgare.

Till lagrådet har samtidigt remitterats förslag till lag om ersättning för mistad fiskerätt. Detta förslag avser — i motsats till fiskerättskommitténs förslag i ämnet — icke frågor om ersättning för förluster i samband med lagstiftning om fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde.

Lagberedningen.

Fiskerättskommitténs ifrågavarande förslag innebär såsom ovan angivits att i avbidan på revisionen av jordabalken fastigheternas gränser mot allmänt vattenområde i havet och de stora sjöarna regleras genom en särskild lag i anslutning till nya bestämmelser om gränsen mellan fritt och enskilt fiskevatten.

Enligt beredningens mening skulle det vara synnerligen olyckligt om ej det nu föreliggande tillfället att i ett sammanhang reglera äganderättens och fiskerättens utsträckning bleve begagnat. Det må erinras, att det år 1921 gjorda försöket att åvägabringa lagstiftning rörande äganderättens utsträckning i vatten misslyckades främst på grund av farhågor att man därmed skulle föregripa regleringen av fiskerätten. Om lagstiftning nu genomfördes allenast i fråga om fiskerätten, kunde allmän rättsosäkerhet beträffande äganderättens utsträckning i vatten befaras uppkomma. Det torde ej kunna anses givet, att den nya fiskerättsgränsen skulle bli grundläggande för äganderättens utsträckning; skulle så bli förhållandet, uppkomme i vart fall den olägenheten, att markägarna skulle kunna förlora vattenområden utan att ersättning därför tillförsäkrats dem.

Bedömandet av lämpligheten av en särskild reglering av den till jordabalken hörande frågan om fastigheternas utsträckning i vattnet blir emellertid beroende av det sätt, på vilket de nya bestämmelserna närmare utformas. Regleringen bör uppenbarligen i sak ej vara provisorisk utan erhålla sådan utformning att bestämmelserna utan egentliga ändringar kunna infogas i en ny jordabalk.

Här uppkommer till en början spørsmålet om lagstiftningen — såsom föreslagits beträffande gränsen mellan fritt och enskilt fiskevatten — skall göras tvingande i så måtto, att den skall medföra rubbning av bestående rättsförhållanden, eller om den endast skall avse att undanröja nu förefintlig oklarhet beträffande gränserna. Det år 1909 avlämnade förslaget till jordabalk var på denna punkt utformad enligt det sistnämnda alternativet;¹ förslaget anslöt sig i stort sett till den då gällande rättsuppfattningen. Även det genom proposition till 1921 års riksdag framlagda förslaget till lag om ägo gränser m. m. byggde på denna grund; i detta förslag stadgades uttryckligt förbehåll för det fall att annorledes vore lagligen bestämt.² Sådant förbehåll upptogs jämväl i ägo gränssakkunnigas förslag den 29 juni 1929. Be-

¹ III s. 117.

² Se lagrådets yttrande, prop. 70/1921 s. 32.

redningens förslag år 1947 innehåller åter i anslutning till fiskerättskommitténs redan då utarbetade förslag en gränsdragning för enskilt vattenområde, som i åtskilliga fall leder till ett för fastighetsägarna mindre gynnsamt resultat än som skulle följa av vad nu anses gälla. Något förbehåll om beståndet av lagligen gällande rätt till vattenområde utanför denna gräns har icke upptagits i beredningens förslag, och det har varit avsett att äldre rätt icke vidare skall äga giltighet inom vad som enligt förslaget utgör allmänt vattenområde. Regleringen av frågan om förhållandet till gällande rätt hör emellertid till övergångsbestämmelserna till ny jordabalk, vilka beredningen ej behandlat i det framlagda förslaget.

Den uppordning av nu föreliggande rättsläge, som avses med revisionen, torde näppeligen vinnas om man ej ingriper även i nu gällande rättsförhållanden. Man skulle eljest icke erhålla en klar gränsdragning som är oberoende av varjehanda lokala lantmåteriförrättningar eller hävdeförhållanden. Det synes därför önskvärt att en reglering av gränsen mot allmänt vattenområde göres tvingande på det sättet, att äldre äganderätt till vattenområde utanför den nya gränsen upphäves, vare sig rätten grundas enbart på de nuvarande strandvatten- och inomskärsreglerna eller till stöd för densamma kan åberopas lantmåteriförrättning, dom e. d. Förefintlig urminnes hävd bör i sådant fall än mindre tillerkännas verkan. Det sagda gäller även för den händelse sådant fall skulle föreligga att vattenområdet registrerats såsom särskild fastighet. De rubbningar i bestående rättsförhållanden, som lagstiftningen medför, få i den mån de äro av ekonomisk betydelse kompenseras genom ersättning av statsverket. Vid prövningen av ersättningsfrågorna bör konstateras, huruvida den nya gränsdragningen innebär ändringar i fastighetsindelningen; är så förhållandet bör anmälan därom göras till registreringsmyndigheten. Det kunde ifrågasättas om ej till förebyggande av rättsovisshet särskilt stadgande om upphävande av äldre rätt enligt vad nu sagts borde upptagas i övergångsbestämmelserna till lag om gräns mot allmänt vattenområde.¹ Därest emellertid i dessa intages en erinran om de stadganden rörande ersättning av statsmedel för förlust av vattenområde till följd av lagen, som avses skola meddelas i särskild lag — en erinran som synes lämplig även ur andra synpunkter — torde någon ovisshet om lagens inverkan på tidigare bestående rättigheter till vattenområde ej behöva uppkomma.

Den allmänna princip, som enligt 3—5 §§ i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske bestämmer omfattningen av enskilt fiskevatten i havet, synes — såsom beredningen framhållit i sitt betänkande — lämplig även som grund för regleringen av strandäganderätten. Visserligen torde det för utövning av de i äganderätten ingående befogenheterna bortsett från fiskerätten och jakträtten ha mindre betydelse var gränsen går, såvida den ej förlägges avsevärt närmare stranden än enligt 180-metersregeln. Genom en anknytning till regleringen av det enskilda fiskevattnet und-

¹ Innebörden i detta hänseende av det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske följer av bestämmelserna i 31 §; jfr 27 § i fiskerättskommitténs förslag till fiskelag.

viker man emellertid dubbla gränser, och såsom beredningen uttalat torde en gräns för enskilt vattenområde, som icke sammanfaller med gränsen för enskilt fiskevatten, i regel få så ringa aktualitet att den näppeligen komme att leva i kustbefolkningens medvetande. Om gränsen för enskilt vattenområde bestämmes snävare än för enskilt fiskevatten, skulle härutöver kunna uppkomma vissa olägenheter ur fastighetsbildningssynpunkt. Då gränsdragningen beträffande det enskilda vattenområdet har till syfte att bestämma omfattningen av fastigheternas ägovälden och sålunda angiva de områden som äro föremål för enskild äganderätt, kan det icke i och för sig vara lämpligt att låta en befogenhet som i princip åtföljer äganderätten — fiskerätten — hänföra sig till område, som icke ingår i fastighet och ej heller kan vara föremål för äganderätt. Sådan fiskerätt kan icke betecknas som en begränsad rätt till fastighet utan kommer att utgöra en speciell, med sakrättsliga verkningar utrustad rättighet av säregen typ. Att märka är att man ej kan utgå från att fiskerätten i dylikt fall alltid tillkommer en fastighetsägare i denna hans egenskap. Annat förhållande kan tänkas uppkomma i följande situation. Om gränsen för enskilt vattenområde såsom ovan antagits göres tvingande, kommer äganderätt till vattenområde utanför gränsen att upphöra. En nu befintlig med äganderätt till grunden förenad fiskerätt, som utgör särskild fastighet och antages vara belägen utanför nämnda gräns men inom den för enskilt fiskevatten bestämda gränsen, komme att fortleva såsom fiskerätt, varmed äganderätt till grunden ej är förenad. Man skulle sålunda genom lagstiftningen skapa rättigheter motsvarande sådana i jordeboken upptagna, med äganderätt till grunden ej förenade fiskerier, som nu enligt särskilt stadgande hänföras till fast egendom.¹

Den i beredningens betänkande föreslagna gränsen för enskilt vattenområde i havet sammanföll helt med den av fiskerättskommittén förordade gränsen för enskilt fiskevatten. Det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske upptar emellertid såsom förut nämnts i 6 § bestämmelser om utvidgning av det enskilda fiskevattnet vid vissa kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län. Dessa bestämmelser kunna betraktas som en av de lokala förhållandena påkallad modifikation av den s. k. kilometerregeln. De ovan angivna skälen för en enhetlig reglering synas följdriktigt leda till att även nämnda bestämmelser läggas till grund för avgränsningen mellan enskilt och allmänt vattenområde.

På grund härav förordar beredningen att i förslaget till lag om gräns mot allmänt vattenområde upptages bestämmelse att vid de kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län, där enligt vad särskilt är stadgat enskilt fiskevatten omfattar vattenområde utöver vad som enligt huvudregeln är enskilt vatten, även sådant vattenområde skall hänföras till fastigheterna.

Den allmänna regeln för äganderättens utsträckning i havet bör gälla även för rikets västra kust, där enskild fiskerätt kvarstår om ock i begränsad omfattning. Vid Skånes västra kust skall enligt 18 § i det till lagrådet remitterade förslaget varje svensk medborgare äga rätt att fiska inom det enskilda fiskevattnet. Yttergränsen för detta kommer här att sakna prak-

¹ Jfr jordabalksförslaget s. 85.

tisk betydelse.¹ Det kan ifrågasättas, om under sådana förhållanden anledning finnes att tillerkänna strandägarna äganderätt till vattenområde enligt huvudregeln. Emellertid synes det tveksamt om man för denna kuststräcka bör helt utesluta äganderätt till vattenområde, således även vattenområdet närmast stranden. Att här fastställa en särskild, i vattnet gående gräns torde icke böra komma i fråga. Huvudregeln bör därför tillämpas även för Skånes västra kust.

Såsom lantmäteristyrelsen uttalat bör gränsen mellan en till fastighet hörande ö eller holme av mindre längd än 100 meter och kringliggande allmänt vattenområde anses rörlig. Särskild bestämmelse härom torde böra upptagas i lagförslaget. Gränsen bör följa strandlinjen, och man synes härvid lämpligen böra utgå från samma vattenstånd som enligt huvudregeln. Det torde kunna förutsättas, att den myndighet, som företräder det allmännas rätt, medgiver strandägaren rätt att bibehålla uppförd brygga och annan byggnad vid stranden, om han icke redan enligt 1 kap. 3 § vattenlagen är berättigad därtill. Dylika spörsmål torde få lösas i samband med bestämmandet av ersättning för förlorat vattenområde. Frågor, som angå dispositionsrätten till allmänt vattenområde, torde icke i detta sammanhang böra upptagas till närmare reglering. Vad beträffar jakträten kring öar och holmar av mindre längd än 100 meter, belägna inom allmänt vattenområde, förutsätter beredningen, att särskilda bestämmelser därom meddelas, om så finnes påkallat.

I åtskilliga yttranden har berörts frågan om äganderätten till smärre holmar och skär i havsbandet. Med anledning härav torde böra understrykas, att förslaget avser att reglera äganderätten allenast beträffande vattentäckt område. Äganderätten till öar och holmar beröres i princip ej av förslaget. Därest, såsom ovan förordas, uttrycklig bestämmelse om gräns mellan öar och holmar av mindre längd än 100 meter samt omgivande allmänt vattenområde upptages i lagen, framgår än tydligare, att även dylika öar och holmar kunna vara föremål för enskild äganderätt. Det synes knappast föreligga anledning att i detta sammanhang upptaga till reglering i lag den svårlosta frågan, under vilka förutsättningar äganderätt till öar och holmar skall anses föreligga; än mindre lärer kunna komma i fråga att giva bestämmelser om till vilken fastighet öarna eller holmarna skola höra eller vem äganderätten eljest skall tillkomma. Det nu sagda gäller även den av kammarkollegiet berörda frågan, huruvida holmar och skär, som nu ligga inom enskilt vatten, äro föremål för enskild äganderätt eller äro att anse som allmän egendom. Äganderätt till öar och holmar får efter ett genomförande av den nu föreslagna lagstiftningen, liksom för närvarande, i händelse av tvist styrkas med tillgängliga bevismedel, t. ex. hävden eller det förhållande, att öarna eller holmarna redovisats vid lantmäteriförrättningar. Det må erinras om att i 15 kap. 3 § jordabalken öar och holmar uttryckligen nämnts såsom föremål för urminnes hävd.

¹ Jfr 31 § i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske.

Såsom lantmäteristyrelsen framhållit kunna emellertid skär vara så små, att de anses följa vattenområdet och alltså, om de äro belägna inom allmänt vattenområde, icke ingå i fastighet. Enahanda kan vara förhållandet med holmar. Någon storleksgräns för dessa holmar och skär kan dock ej angivas i lag, utan avgörandet torde få bero på prövning i varje särskilt fall, varvid får beaktas icke blott storleken utan även värdet av holmarna och skären och i vad mån de praktiskt utnyttjats.

I enlighet med det anförda läser rättsläget efter genomförande av den föreslagna lagstiftningen bliva följande. Sådan ö eller holme, som är belägen inom enskilt vatten enligt nu gällande rätt men inom allmänt vatten enligt den nya lagstiftningen, tillhör fortfarande den som kan visa att han hade äganderätt därtill vid lagens ikraftträdande. Det torde ligga i sakens natur att särskilt stränga krav på bevisningen i detta hänseende icke böra uppställas, när äganderätten till ön eller holmen göres gällande av den som enligt äldre rätt ägde det omgivande vattenområdet. Om ej annan kan visa särskild rättsgrund för påstådd äganderätt till ön eller holmen och den ej heller redan förut betraktats såsom allmän egendom, läser den få anses tillhöra den som ägde det kringliggande vattenområdet, såvida fråga ej är om outnyttjade holmar och skär som äro så små, att de på sätt nys angivits följa vattenområdet. Hinder mot att dylika holmar och skär skola anses följa vattenområdet synes icke utan vidare föreligga enbart av den anledningen, att de utnyttjats för utövande av fiskerätt som tillkommit ägaren av vattenområdet. Om de åter i verklig mening hävdats av denne — exempelvis för bete eller till uppförande av sjöbod — torde äganderätt för honom till holmarna och skären få anses föreligga.

Vad åter angår ö eller holme inom vattenområde, som förut varit allmänt men enligt den nya lagstiftningen utgör enskilt vatten, kan här bortses från de fall, då med stöd av nu gällande rätt enskild äganderätt visas föreligga till ön eller holmen; denna äganderätt kvarstår oberoende av vattenområdets ändrade karaktär. Har ön eller holmen tidigare icke varit föremål för enskild äganderätt, gäller enligt vad förut sagts i princip, att den som erhåller vattenområdet icke därmed förvärvar äganderätt till ön eller holmen. Denna är fortfarande att anse som allmän egendom. Vad ovan anförts därom, att holmar och skär under vissa förutsättningar skola anses följa vattenområdet, torde emellertid i dessa fall få särskild betydelse, när här är fråga om landbildningar vilka icke hävdats såsom enskilda. Att de begagnats av enskilda vid utövande av allemansrätt till fiske saknar här inverkan. Man torde därför kunna förutsätta, att smärre holmar och skär, vilka nu äro belägna inom allmänt vatten och icke äro föremål för enskild äganderätt eller av det allmänna särskilt disponerats, regelmässigt anses följa vattenområdet och alltså tillfalla den fastighet, till vilken vattenområdet enligt den nya lagstiftningen kommer att hänföras.

Öar och holmar, som efter den nya gränsdragningen äro belägna inom enskilt vatten men kvarstå som allmän egendom, synas böra upptagas i fastighetsregistret, om så ej redan skett. De skola alltså anses ingå i fastighetsindelningen.

Såsom framgår av det anförda torde i viss utsträckning oklarhet föreligga beträffande äganderätten till öar, holmar och skär i havet. Tillräcklig anledning torde dock ej föreligga att i detta sammanhang företaga någon allmän inventering för klarläggande av äganderätten till dessa landbildningar.

De allmänna reglerna för strandäganderättens utsträckning böra tillämpas även beträffande Väneren, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. Av skäl, som ovan angivits i fråga om havet, bör tillika i Hjälmaren och Storsjön det enskilda vattenområdet utvidgas i enlighet med vad som föreslagits för det enskilda fiskevattnet i dessa sjöar. Vad angår Mälaren synes, ehuru det enskilda fiskevattnet begränsats i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske, vattenområdet när det gäller äganderätten böra i sin helhet anses såsom enskilt; såsom beredningen uttalat i sitt betänkande torde allt vatten i Mälaren vara att betrakta som enskilt.

Enligt förslaget skola gränserna i de stora sjöarna bestämmas efter särskilt angivna vattenstånd. Gränserna äro i princip rörliga i så måtto att de kunna ändras till följd av uppgrundning, uppslamning o. dyl. och jämväl, om än obetydligt, kunna påverkas av landhöjningen.¹ Beredningen har i sitt betänkande² uttalat, att om vattenståndet framdeles skulle komma att väsentligt ändras till följd av sjöregleringar, gränsen borde jämkas med hänsyn till de nya vattenstånden. Denna innebörd av jordabalksförslaget framgår av att i 1 kap. 12 § beträffande gräns i enskilt vatten mellan olika fastigheter uttryckligen anges att, om stranden förskjutits, dess tidigare läge, i den mån det kan utrönas, skall vara avgörande vid gränsens bestämmande. När nu bestämmelserna om fastigheternas gräns mot allmänt vattenområde utbrytas till särskild lagstiftning, synes det till undvikande av att, genom motsatsslut från vad som stadgas beträffande havet, gränsen i de stora sjöarna skulle anses orubblig, böra i lagtexten angivas att de för dessa sjöar angivna vattenstånden gälla så länge nuvarande sjöregleringar bibehållas väsentligen oförändrade.

I 3 § av fiskerättskommitténs förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde har upptagits ett stadgande angående bestämning av sådan gräns. I enlighet med hemställan från fastighetsbildningssakkunniga, med vilka lantmäteristyrelsen instämt, bör denna bestämmelse överflyttas till 7 kap. jorddelningslagen, varvid ett motsvarande stadgande erfordras i lagen om fastighetsbildning i stad. Den föreslagna regeln att gränsbestämning ej äger giltighet för framtiden avser även gränsen mot allmänt vattenområde i de stora sjöarna, vilken gräns i princip är rörlig. Regeln bör vidare vara tillämplig å gränsen mellan ö eller holme av mindre än 100 meters längd och kringliggande allmänt vattenområde, vilken gräns enligt vad ovan förordats skall gå i strandlinjen.

Lantmäteristyrelsen har hemställt om komplettering av lagtexten med

¹ Jfr SOU 1937: 10 s. 67—68.

² S. 54—55.

ett stadgande rörande sådana i fastighetsregister för stad eller samhälle redovisade områden, som icke ingå i fastighetsindelning. Särskild föreskrift synes emellertid icke vara erforderlig för att utmärka att med fastighet i detta sammanhang skall likställas sådant område.¹

I vissa yttranden har vidare behandlats frågan hur det skall förfaras med vattenområde, som genom den nya lagstiftningen tillföres ett skifteslag. Det synes icke rimligt att tillåta delning av det nytillkomna området såsom särskilt skifteslag enligt 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen. För att förhindra detta läser uttrycklig lagbestämmelse erfordras. Då det nytillkomna området utgör ett genom lagstiftning från det allmänna till skifteslaget överfört område, kan det icke anses föreligga något tvång att låta tillskottet fördelas mellan delägarna i skifteslaget efter vanlig delningsgrund, utan de lagstiftande myndigheterna lära ha fria händer att fördela området efter vad som finnes vara lämpligt. Ehuru svårighet föreligger att finna en något så när enhetlig och likvärd för specialfallen godtagbar reglering, synas de av fiskerättskommittén föreslagna principerna anvisa en framkomlig väg. För det fall att det tidigare vattenområdet är odelat erfordras icke någon särskild bestämmelse. När skifteslaget, såsom torde vara det vanligaste, delats med tillämpning av 12 kap. 4 § jordabalken, bör det nytillkomna vattenområdet anses delat efter enahanda grund, och detta bör gälla även om den tidigare delningen skett med vissa jämkningar i de i nämnda lagrum angivna grunderna. Har åter skifteslaget delats efter väsentligen annan grund, synes man böra i princip låta de ägolotter, som erhållit vattenområden gränsande mot det allmänna vattnet enligt äldre rätt, d. v. s. det nytillkomna vattenområdet, få sträcka sitt ägovälde över det nytillkomna vattenområdet ut mot det allmänna vattenområdet enligt nya lagen. Härvid kunna principerna i 12 kap. 4 § jordabalken erhålla motsvarande tillämpning, varvid fördelningen dock sker efter närhet till ägolott i vattnet. För undvikande av olämpliga gränslinjer och opraktisk form å ägofigurer bör en tämligen vidsträckt jämkningsrätt vid gränsbestämning föreligga.² Vid en sådan jämkning bör också kunna beaktas önskemålet att ägolott, som nu sträcker sig ut till allmänt vattenområde, icke bör av nytillkommet enskilt vattenområde avskäras från förbindelse med allmänt vattenområde.

Genom den föreslagna utformningen skulle man vinna att för de vanligaste fallen någon åtgärd av sakägarna ej skulle erfordras. För de fall åter, där en strikt tillämpning av regeln skulle giva ett opraktiskt resultat, ha delägarna möjlighet att genom gränsbestämning få hänsyn tagen till föreliggande särskilda förhållanden.

Sådant vattenområde, som redan vid den föreslagna lagens ikraftträdande på grund av landhöjningen tillförts ett skifteslag efter att detta delats, kan icke anses utgöra särskilt skifteslag enligt 1 kap. 2 § 3 jorddelningslagen

¹ Jfr departementschefens ovan återgivna uttalande vid 13 § i det till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt till fiske.

² Jfr jordabalksförslaget 1 kap. 12 §.

utan utgör en tillvinning till de skilda ägototterna. Landhöjningen medför, att den yttre gränsen för ägototterna förflyttar sig utåt. I fråga om gränsen mellan ägototterna inbördes torde de ovan förordade grunderna få anses analogt tillämpliga liksom ock den föreslagna jämkningsregeln.

De nu ifrågasatta bestämmelserna avse äganderätten till vattenområdet men få tillämpning även beträffande fiske, som vid delning följt vattenområdet. Har fiske delats på annat sätt, böra såsom en följd av fiskerättskommitténs förslag de angivna principerna äga motsvarande tillämpning beträffande det nytillkomna fiskevattnet. Gällande bestämmelser i lag om särskild delning av fiske äro ytterst knapphändiga, och något uttryckligt stadgande för det nu föreliggande speciella fallet synes icke erforderligt. En regel därom kan för övrigt icke anses ha sin plats i det förevarande lagförslaget utan måste betraktas såsom en följdbestämmelse till den nya lagen om rätt till fiske.

Lantmäteristyrelsen har i sitt yttrande jämväl berört frågan om gräns i vatten mellan byar, när allmänt vatten som åtskilt byarna försvinner. Nämn- da förhållande medför i princip icke någon minskning av det vattenområde, som tidigare tillkommit vardera byn. En närmare reglering av frågan om gränsdragningen i dessa fall torde emellertid icke böra ske genom lagstiftning utan torde få överlämnas till rättstillämpningen, varvid de i vart enskilt fall föreliggande särskilda omständigheterna kunna beaktas.

I enlighet med det anförda har beredningen upprättat bilagda förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde. Detta innefattar tillika vissa re- daktionella jämkningar i fiskerättskommitténs förslag. Genom avfattningen av den inledande paragrafen torde de av fastighetsbildningssakkunniga och kammarkollegiet uttalade önskemålen beträffande terminologien i förslaget ha blivit tillräckligt tillgodosedda.

Stockholm den 18 maj 1949.

N. GÄRDE

HERVED AF TROLLE

SVEN ROMANUS

Förslag
till
Lag
om gräns mot allmänt vattenområde.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Vattenområde i havet är allmänt (allmänt vatten), där det ej ingår i fastigheterna (enskilt vatten).

2 §.

Till enskilt vatten hänföres i havet

1. allt vatten inom trehundra meter från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd ävensom, på de ställen där den stranden följande kurvan för högst tre meters djup går längre ut, allt vatten inom denna djupkurva;

2. allt vatten, vars förbindelse med öppna havet icke är av större bredd än en kilometer räknat från fastlandet eller från ö eller holme av minst etthundra meters längd, dock ej vatten vid ö eller ögrupp vilken från fastlandet helt skiljes av annat vatten än nu sagts; samt

3. annat vatten, som har förbindelse med öppna havet allenast över enskilt vatten.

3 §.

Vid de kuststräckor i Norrbottens och Kalmar län, där enligt vad särskilt är stadgat enskilt fiskevatten omfattar vatten utöver vad i 2 § sägs, skall även sådant vatten vara enskilt.

4 §.

Finnes ej enskilt vatten vid ö eller holme i havet, vilken utgör fastighet eller del därav, skall gränsen mot det allmänna vattnet anses följa strandlinjen.

5 §.

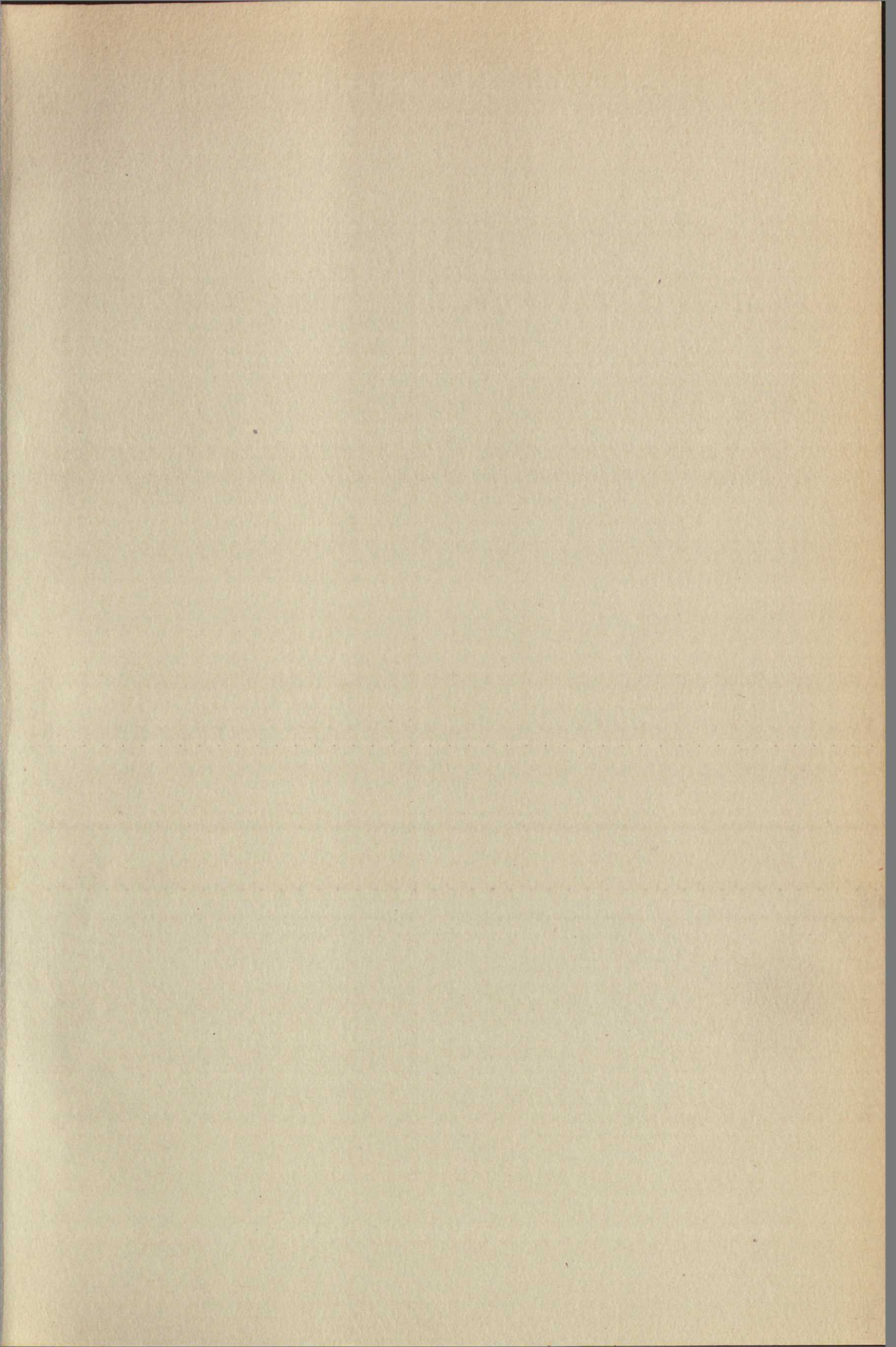
Vid tillämpningen av vad ovan stadgas skola vattendjup och strandlinjer bestämmas efter förhållandena vid normalt medelvattenstånd.

6 §.

Vad i 1, 2 och 4 §§ stadgas om vattenområde i havet gälle ock beträffande Vänern, Vättern, Hjälmarens och Storsjön i Jämtland. Därutöver skall

i fråga om Hjälmaren och Storsjön bestämmelsen i 3 § äga motsvarande tillämpning.

Vattendjup och strandlinjer skola härvid, så länge nuvarande sjöregleringar bibehållas väsentligen oförändrade, bestämmas efter ett vattenstånd i Vänern av 3,60 meter över nedre slusströskeln vid Sjötorp, i Vättern av 2,97 meter över västra slusströskeln vid Motala, i Hjälmaren av 2,77 meter över södra slusströskeln vid Notholmen och i Storsjön av 292,45 meter över nollplanet i det höjdsystem, som ligger till grund för sjöns reglering.

Statens offentliga utredningar 1949

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Utredning med förslag om lösdrivvarlagens upphävande m. m. [4]
Kriminalvård i frihet. Fångvårdsstyrelsens utredning ang. skyddsarbetets organisation m. m. [6]
Betänkande ang. förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. [8]
Betänkande med förslag till lag om registrerade för-
eningar m. m. [17]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

1944 års allmänna skattekommitté. 3. Betänkande ang. beskattning av realisationsvinster, m. m. samt ackumulerade inkomster. [9]

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande med förslag till indexreglering av folkpensionerna. [7]
Utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader. [12]
P. M. med synpunkter på det svenska långtidsprogrammet. I anslutning till OEEC:s interimrapport. [15]
1945 års skogshärbärgesutrednings betänkande. 2. Utredning med förslag till lagstiftning rörande tillfälliga bostäder vid skogs- och flottnings- m. fl. arbeten. [19]

Hälso- och sjukvård.

Betänkande om sinnesslövrården. [11]

Allmänt näringsväsen.

Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 17. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Värmlands län. [10]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Norrlandskommitténs principbetänkande. Första delen. Norrländska utvecklingslinjer. [1] Andra delen. Särskilda utredningar. [2] Tredje delen. Utlåtanden och förslag i vissa frågor. [3]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Lagberedningens utlåtande angående lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde. [23]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kvalitetsforskning och konsumentupplysning. [18]

Kommunikationsväsen.

Principer och metoder för kostnadsberäkningar vid statens järnvägar. [5] Bilagor. Produktions- och kostnadsstrukturen vid statens järnvägar. [14]
Svensk hamnbyggnadspolitik. [21]

Bank-, kredit- och penningväsen.

1945 års bankkommitté. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank. [13]

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen.

Andlig odling i övrigt.

Dissenterlagskommittén. Betänkande med förslag till religionsfrihetslag m. m. [20]

Försvarsväsen.

Promemoria över preliminär utredning rörande befälsrekryteringen inom försvaret. [16]
Betänkande rörande gallring av handlingar hos vissa av försvarets myndigheter. [22]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.